

Översyn av riktlinjer för arvode till ställföreträdare

Förslag till överförmyndarnämndens beslut

1. Överförmyndarnämnden beslutar att betala ut arvode efter genomförd granskning.
2. Överförmyndarnämnden beslutar att höja arvode enligt nivå 2 och 3 i bevaka rätt och förvalta egendom motsvarande 2 procentenheter av aktuellt prisbasbelopp.
3. Överförmyndarnämnden beslutar att arvode enligt nivå 4 kan fastställas upp till 65 % av aktuellt prisbasbelopp.
4. Överförmyndarnämnden beslutar att extraordinära insatser bedöms i samband med årsredovisning och ersätts med schablonbelopp.
5. Överförmyndarnämnden beslutar att ersätta kortare uppdrag med schablonbelopp i samband med redovisning.
6. Överförmyndarnämnden beslutar att anta övriga redaktionella ändringar och fastställa ”Riktlinjer för fastställande av arvode till ställföreträdare” från och med 2022-01-01.

Ärende

Behovet av ställföreträdare är stort och ett sätt att motivera ställföreträdare att ta sig an de mer komplicerade ärendena kan, tillsammans med andra åtgärder, vara en ökning av nivån på arvodet. I ställföreträdarutredningen klargörs att arvode innan en årsräkning har granskats inte bör ske. Däremot öppnar utredningen för att samtliga arvoden i framtiden skulle kunna betalas av kommunen inledningsvis. Överförmyndarenheten föreslår en revidering av ”Riktlinjer för fastställande av arvode till ställföreträdare” så att samtliga uppdrag finns samlade i samma dokument. Förändringarna föreslås träda i kraft 2022 och kan sammanfattas i fyra punkter:

- Arvode betalas ut efter utfört uppdrag
- Arvode i de mer komplicerade uppdragen höjs
- Arvode vid extraordinära insatser bedöms i samband med årsredovisningen och ersätts med schablonbelopp istället för timarvode.

- Arvode vid uppdrag enligt FB 11 kap § 1-3 eller 11 kap § 4 vid särskild rättshandling ersätts med schablonbelopp istället för timarvode.

Beslutsunderlag:

Tjänsteskrivelse Översyn av riktlinjer för arvode till ställföreträdare 2021-12-14

Bilaga 1 Förslag på riktlinjer för fastställande av arvode till ställföreträdare 2021-12-14

Bakgrund

Den som utses som ställföreträdare (god man, förvaltare eller förordnad förmyndare) har rätt till ett skäligt arvode för sitt uppdrag samt ersättning för de utgifter som har varit skäligen påkallade för uppdragets fullgörande (föräldrabalken 12 kap. 16 § föräldrabalken).

Under våren 2021 har den statliga utredningen ”Gode män och förvaltare – en översyn” (SOU 2021:36) presenterats. I utredningen understryks att uppdrag som god man eller förvaltare även fortsättningsvis ska bygga på ideell verksamhet i form av frivilliga, personliga uppdrag. Däremot föreslår utredningen att i vissa, mer komplicerade uppdrag, öppna för möjligheten att anlita professionella ställföreträdare.

I uppdraget ingick att analysera om reglerna om ställföreträdarens arvode och kostnadsersättning borde ändras för att möjliggöra att de får betalt i ett tidigare skede än vad som ofta är fallet idag.

Utredningen föreslår att överförmyndarna ska bli bättre på att inledningsvis informera ställföreträdarna om svårighetsgraden. De kan på så sätt få en indikation på arvodesnivå men utredningen understryker att det varken är möjligt eller lämpligt att ett avtal ingås mellan huvudman och ställföreträdare om arvode. Utredningen understryker även att det inte är, eller ska bli möjligt, att betala ut arvodet i förskott. Vid en situation där ett för högt arvode utbetalats skulle det kunna uppstå ett skuldförhållande mellan ställföreträdaren och huvudmannen där många huvudmän inte skulle ha förmåga att bevaka en sådan skuld. Utredningen lägger därför inga förslag om utbetalning av arvode i förskott men noterar att det inte finns hinder för flera utbetalningstillfällen bara det sker efter att ställföreträdarens uppdrag har granskats av överförmyndaren.

Med hänsyn taget till ovanstående resonemang föreslår utredningen föreslår inga förändringar i regelverket kring arvode i nuläget mer än ett förenklat förfarande gällande kostnadsersättningar upp till 2 % av prisbasbeloppet. Där föreslås att ställföreträdaren själv anger kostnader utan att behöva verifiera med underlag.

Riktlinjer för arvode i Linköpings kommun jämfört med SKR

Överförmyndarnämnden i Linköpings kommun har fastställt riktlinjer där ett preliminärt besked om arvode lämnas till ställföreträdarna innevarande år. Detta arvode betalas ut av kommunen i delbetalningar under året, oavsett om det huvudmannen eller kommunen som ska stå för kostnaden.

Året efter utfört uppdrag, i samband med granskning av årsräkning och redogörelse, fastställs arvodet och vem som ska stå för kostnaden utifrån huvudmannens redovisade ekonomi. I de fall huvudmannen ska stå för arvodeskostnaderna fakturerar kommunen huvudmannen för arvodet.

Varje kommun har rätt att själv besluta om nivå på arvodet utifrån föräldrabalken regler. Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) har arbetat fram nivåer som kommunerna kan använda sig av för att underlätta bedömningen av arvodesnivåerna i olika typer av uppdrag. Dessa skiljer sig genom att *bevaka rätt* ersätts per timme medan *förvalta egendom* och *sörja för person* ersätts med schablon mellan 10-30% av prisbasbeloppet.

Gemensamt för många av Sveriges kommuner är att SKR:s riktlinjer ligger till grund i bedömningen av arvodesnivåerna samt att ställföreträdaren själv tar ut sitt arvode från huvudmannens konto året efter utfört uppdrag. När årsräkningen är granskad får ställföreträdaren ett uttagstillstånd på den summa överförmyndaren har bedömt som ett skäligt arvode. Det åligger i dessa fall ställföreträdaren att se till att arbetsgivaravgifter, social avgifter betalas och att en förenklad arbetsgivardeklaration lämnas in.

Utmaningar med nuvarande arvodessystem i Linköpings kommun

Utmaningar med utbetalning under innevarande år är att:

- Huvudmannen sätts i skuld genom att kommunen betalar ut arvodet och fakturerar i efterhand.
- Det finns en risk för att huvudmannen inte betalar ett skäligt arvode eftersom uppdragets svårighetsgrad bedöms i förväg.
- Kommunen inte har någon legal grund att kräva tillbaka arvode som betalats ut å huvudmannens vägnar. Om ett uppdrag avslutas oväntat eller om en huvudman inte vill eller kan betala leder det till en s k kundförlust för kommunen.
- Kommunen tar på sig administrativa kostnader för handläggning, utbetalningar samt inbetalning av skatt och avgifter till Skatteverket.
- Kommunen får extra kostnader för att göra unika anpassningar av IT-systemen.
- Få ställföreträdare är medvetna om att arvodet betalas ut i förskott. Dessutom är utbetalningsavierna svåra att förstå eftersom arvodet varierar i storlek beroende på när det första delbeloppet utbetalas.
- Risken för att fel inte upptäcks är hög med ett komplicerat utbetalningssystem då det dels kräver många moment för handläggarna att hantera administrativt samt och att ställföreträdarna har svårt att upptäcka fel i utbetalningen.
- Få ställföreträdare är medvetna om att arvodet betalas ut det är ett förskott

Översikt över föreslagna förändringar

Behovet av ställföreträdare är stort och ett sätt att motivera ställföreträdare att ta sig an de mer komplicerade ärendena kan, tillsammans med andra åtgärder, vara en ökning av arvodesnivåerna. I ställföreträdarutredningen klargörs att arvode innan en årsräkning har granskats inte bör ske. Däremot öppnar utredningen för att samtliga arvoden i framtiden skulle kunna betalas av kommunen inledningsvis. Överförmyndarenheten föreslår därför att en förändring av utbetalningstidpunkt sker men att administrationen kring utbetalning av arvode även fortsättningsvis ligger kvar hos kommunen.

Föreslag 1	Syfte	Beräknad kostnad
Betala ut arvode efter granskning av genomfört uppdrag	Anpassning till rådande lagstiftningen	Kostnadsneutralt i sig. Mindre administrativa kostnader i form av arbetstid i den löpande handläggningen.
<p><i>Konsekvenser av förslaget</i></p> <p>Arvodet betalas ut en gång per år i efterskott istället för flera gånger under innevarande år.</p> <p>Övergångsperioden innebär att utbetalning av arvode skjuts fram till året efter utfört uppdrag.</p> <p>Kontroll av att rätt ersättning utgår underlättas.</p>		

Föreslag 2	Syfte	Beräknad kostnad
Höjt arvode med 2 procentenheter av prisbasbeloppet i förvalta egendom och bevaka rätt, nivå 2 och 3	Öka motivationen hos ställföreträdare att ta sig an mer komplicerade uppdrag	Ökad kostnad med 215-250 tkr
<p><i>Konsekvenser av förslaget</i></p> <p>Ökad motivation hos ställföreträdare att ta svårare uppdrag.</p> <p>Ökad kostnad för huvudmännen.</p> <p>Ökad kostnad för kommunen.</p>		

Förslag 3	Syfte	Beräknad kostnad
<p>Schablon vid extraordinära insatser</p> <p>Bedömning i fyra nivåer utifrån uppdragets svårighetsgrad 3-15 %</p> <p>Betalas ut i efterhand i samband med övrig ersättning</p>	<p>Minskad administration för ställföreträdare och Överförmyndarenheten</p>	<p>Minskade kostnader för administration men bedöms vara kostnadsneutralt gällande utbetald ersättning till ställföreträdare</p>
<p><i>Konsekvenser av förslaget</i></p> <p>Minskad administration för både ställföreträdare och Överförmyndarenheten. Senarelagd utbetalning.</p> <p>Bedömningen är att förändringen innebär en något minskad kostnad för administration. I dagsläget 25-30 ärenden/år.</p>		

Förslag 4	Syfte	Beräknad kostnad
<p>Ersättning utifrån schabloniserade nivåer vid uppdrag enligt föräldrabalken kap. 11 § 1-3 och specifik rättshandling kap. 11 § 4</p>	<p>Uppdragen varierar i tid och insats och ersättningen kan på ett bättre sätt följa uppdragets karaktär</p>	<p>Ett begränsat antal ärenden innebär att förändringen bedöms som kostnadsneutralt</p>
<p><i>Konsekvenser av förslaget</i></p> <p>Ökad samstämmighet mellan uppdragets karaktär och ersättning</p> <p>Något minskad administration för Överförmyndarenheten.</p>		

Ekonomiska konsekvenser

Följande antagande har legat till grund för beräkning av de ekonomiska konsekvenserna av förslagen:

- 16 % av ställföreträdarna tar inte ut något arvode (år 2020)
- Antal ärenden som idag bedöms utifrån svårighetsgrad nivå 2 och 3.
- En uppskattad ökning av uppdrag i svårighetsgrad nivå 2 och 3.

- Att kostnaderna fördelas så att 56 % av huvudmännen själva kan stå för arvodet enligt de regler som finns i föräldrabalken. Resterande 44 % bekostas av kommunen.
- Ärenden som kategoriseras i nivå 4 kommer från och med 2022 i högre omfattning hanteras av en professionell ställföreträdare vilket kommer innebära högre kostnader för kommunen. Riktade medel har avsatts från kommunfullmäktige för dessa kostnader.

Förslag 1 om att betala ut arvode efter utfört uppdrag innebär:

- Minskad administration i den vardagliga handläggningen uppskattad till 0,5 årsarbetare.
- Uteblivna kostnader för anpassning av kommande verksamhetssystem, uppskattningsvis 200 tkr.
- Minskade kundförluster beräknat till 100 tkr.
- Kostnad för lönespecifikationer samt administration av inbetalning av sociala avgifter kvarstår oavsett tidpunkt för utbetalning.

Förslag 2 om att höja arvodesnivåerna med 2 procentenheter innebär:

- En kostnadsökning utifrån befintliga ärendevolymer på ca 480 tkr.
- Fler uppdrag med högre svårighetsgrad vilket uppskattas till ökade kostnaderna motsvarande ca 40 tkr.

Uppskattad totalkostnad på 520 tkr fördelas mellan huvudmännen själva och kommunen.

Ökad arvodesnivå med 2 %	Antal uppdrag (ca)	Prisbasbelopp 2022	Ökad kostnad 44 % kommunen 56 % huvudmännen
Förvalta egendom	155 uppdrag (+ 20?)	966 kr (2 %)	82 tkr kommunen 105 tkr huvudmännen
Bevaka rätt	250 uppdrag (+20?)	966 kr (2 %)	128 tkr kommunen 169 tkr huvudmännen
Summa			210 tkr kommunen 274 tkr huvudmännen

Beräkningen av kostnadsökningen i nivå 4, i de fall en ideell ställföreträdare inte finns och professionell ställföreträdare behöver anlitas, är svårare att

bedöma. Beräkningarna nedan grundar sig på ett 50-tal uppdrag där ideell ställföreträdare inte är möjlig på grund av uppdragets komplexitet och svårighetsgrad.

Sammantagen bedömning i svårare uppdrag (nivå 4)	Antal uppdrag (ca)	Beräknad genomsnittskostnad 2020	Skillnad mellan reell kostnad och genomsnittlig kostnad 2020
Förmedlad via företag Kategori 1: 32 tkr/år Kategori 2: 60 tkr/år	7 st 3 st	18 000 kr	7 x 14 tkr = 98 tkr 3 x 42 tkr = 126 tkr
Förmedlad via Leanlink 29 tkr/år	40-50	18 000 kr	45 x 11 tkr = 495 tkr
Summa			719 tkr merkostnad

Förslag 3 och 4 om att ersätta extraordinära insatser samt kortare uppdrag med schabloner omfattar ett mindre antal ärenden och bedöms vara kostnadsneutralt ekonomiskt men innebär en minskad administration för ställföreträdare och handläggare.

Sammantaget beräknas arvodeskostnaderna för kommunen att öka med ca 200 tkr till följd av förändrade riktlinjer samt upp till 700 tkr för användande av professionella ställföreträdare. För användande av professionella ställföreträdare har kommunfullmäktige riktat särskilda medel i nämndens budget vilket innebär att kostnadsökningarna är finansierade för kommande år.

Kommunala mål

Förslagen bidrar till kommunfullmäktiges övergripande mål om en effektiv kommunal organisation.

Samråd

Sveriges Kommuner och Regioner har tagit fram riktlinjer för arvode som vägledning till landets överförmyndare. SKR:s förbundsjurister, liksom Linköpings kommuns egna jurister, har vid flera tillfällen påpekat att arvode som utbetalas innan granskning inte är förenligt med lagstiftningen.

Uppföljning och utvärdering

Förändringarna i riktlinjer för arvode behöver utvärderas utifrån olika aspekter:

- Har kostnaderna blivit i nivå med beräknade kostnadsökningar?

- Har förändringarna gett beräknade effekter på minskad administration?
- Har motivationen hos ställföreträdarna att ta svårare ärenden ökat?

Verksamhetsstöd och service

Petra Hallqvist

Beslutet skickas till:
[Klicka här för att ange text.](#)